

שאלות פשוטות פארא

מי מאיתנו לא רוצה ברכה? ברכה בבית, ברכה בפרנסה, ברכה בכל מעשי ידיו? אומרת לנו התורה: ה' נתן בפנינו את שני הדרכים: ברכה אם נלך בדרך של ה' יתברך, וקללה אם חלילה להיפך. אם נשמע בקול ה', אנו מביאים עלינו ברכה. ואם חלילה נסור מן הדרך – זה עלול חלילה להרחיק את הברכה. ועלינו לראות, לשים לב, לשמוע בקול חוקי ה', לחשוב על העניים, לעזור לנזקקים, ולדבוק בה' ובמנהיגי האמת. כל זה מביא עלינו ברכה. ויהי רצון שנזכה תמיד להיות דבקים בה' יתברך ובחוקיו ולהמשיך עלינו ועל כל עם ישראל שפע של ברכה תמיד. אמן.

שבת שלום. בקשה למורי על קשות הלליון.

איסור מניעת הלוואה הוא מצאויייתא אטם הלואה
הלכה - הפה שמואל אליהו שליט"א

התורה אומרת:

"השֹׁמֵר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דְבַר עִם לְבַבְךָ בְּלִיעַל לְאמֹר קִרְבָּה שְׁנַת הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרַעַה עֵינֶיךָ בְּאֲבִיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עֲלֶיךָ אֵל ה' וְיָיָה בְךָ חֲטָא".

וצריך להבין מדוע התורה כל כך מחמירה בלשונה וכותבת בלשון 'השמר' ובלשון 'פן' שהם לשונות הזהרות חמורות? לא זו בלבד התורה קוראת לו "בליעל" בלי-עול, כופר חס וחלילה באלוקים. למה?

כי כשהאדם חושב שממון שיש לו הוא שלו בלבד ולא מאמין שהקב"ה נתן לו - זו כפירה! כשהתורה אומרת עליך לתת לעני, להלוות לאביון עליך לעשות כן אע"פ שבשנת השמיטה "שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגוש" וכו' (דברים טו ב). יצר הרע יכול לפתות את האדם ולומר לו: "הרי אתה עמלת ויגעת להרוויח ממון וכיצד תיתן את זיעת אפיך לאחרים?" ועל כן התורה מזהירה ומוסיפה "כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוהיך בכל מעשיך והכל משלח ידך" (שם פסוק י'). נכון שבזמן הזה מצוות שמיטת כספים מדרבנן ולא מהתורה אבל איסור מניעת נתינת צדקה או הלוואה מחשש שהשמיטה תשמיט את החובות "השמר ופן" זה שייך גם בזמן הזה.

תפילות לפשה למוצאי שבת

בתפזורת הבאה מסתתרים 10 מושגים מהפרשה. הבה נמצא אותם!

ג	ט	י	ר	ב	ע	ד	ב	ע
ע	ד	צ	ה	ל	א	י	ב	נ
פ	א	ב	ג	ק	כ	פ	ו	ש
צ	ב	י	ש	ר	ש	ב	צ	מ
ס	ח	ו	א	ב	ע	ר	ק	י
נ	ד	ר	י	ג	ח	כ	ה	ט
ר	א	נ	ל	ת	א	ה	ז	ה
א	ש	ס	מ	ד	מ	ו	ל	ח
ו	ה	ר	ז	ה	ד	ו	ב	ע
ת	פ	ו	מ	נ	ז	י	ל	ט

פינת הלכה

שְׁמוּט כָּל-בְּעַל מִשֵּׁה יָדוֹ, אֲשֶׁר יִשֶּׂה בְרֵעֵהוּ (פרק ט"ו פסוק ב')

דיני שמיטת כספים, הרב מרדכי אליהו זצ"ל

א. "מצות עשה להשמיט בשביעית שנאמר: "שמוט כל בעל משה ידו", והתובע חוב שעברה עליו שביעית עבר על לא תעשה. אין שמיטת כספים נוהגת מן התורה אלא בזמן שהיובל נוהג וכו', 'ומדברי סופרים שתהא שמיטת כספים נוהגת בזמן הזה בכל מקום, (רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ט, הלכה א-ב.)

ב. כשראה הלל הזקן שנמנעו מלהלוות זה את זה ועוברין על הכתוב בתורה "השמר לך פן יהיה דבר" וכו' התקין פרוזבול כדי שלא ישמט החוב וכו'. זה גופו של פרוזבול: "מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה" (רמב"ם שם הלכה טז יח.)

ג. לדעת הרמב"ם והשו"ע אין עושים פרוזבול אא"כ בפני ב"ד חשוב ומומחה לרבים. ולדעת הרמ"א בכל ב"ד, ועכ"ז צריך שיהא ב"ד של שלשה ת"ח ולא סתם שלשה אנשים.

ד. כיום רוב בני אדם צריכים לעשות פרוזבול, חלקם מעיקר הדין וחלקם מהיות טוב.

ה. מאחר וקשה לנשת לביה"ד החשוב ולמסור לו או לאמר לו את נוסח הפרוזבול, התקין הגאון העצום והאדיר בעל החק"ל זיע"א נומס מיוחד, המוסר את הדברים בפני עדים לבי"ד חשוב, וזה מיוסד על פי השייע בחויימ (סימן סז, סעיף כא-כ"ב) וכן נהנו בארץ ישראל מקדמת דנא.

ו. בזמן הזה הקפת חנות משמטת, ושכר שכיר משמט.

ז. חשבון בבנק או חסכון בבנק שיכול לפדות מתי שרוצה ואין לו זמן קבוע אחר ר"ה תשס"ב. וכן הפקדה בבנק שמשלמים לו עליה רווחים אפילו עם היתר עיסקא, או מי שקבל שיק שזמן פרעונו לפני ר"ה ורוצה לפדותו אחר ר"ה, כל אלו משמטים וצריך לעשות עליהם פרוזבול.

ח. בנקים הנותנים הלוואה לאנשים אע"פ שזמן ההלוואה קבוע אם עבר זמן פרעון לפני ר"ה ולא פרע - משמט, וצריכים לעשות פרוזבול.

ט. מי שהלוה לחבירו וקבע זמן פרעון אחר ר"ה אינו משמט.

י. מי שקבל משכון אינו משמט.

יא. כל הלוואה אפילו עם שטר, או ערבים, או עם אחריות, משמטת.

יב. אדם שהלוה לחמישה אנשים מספיק פרוזבול אחד. חמישה אנשים שהלוו לאדם אחד צריכים חמישה פרוזבולים, לכל מלוה פרוזבול.

יג. קופות צדקה וגמ"ח אינם משמטים שהרי הם כמו שמסרו לבי"ד, ויש מחמירים.

יד. אין שביעית משמטת אלא בסופה, היינו בערב ר"ה של השנה שאחריה.

מתקן מילון מונחים - תרומות ומעשרות - מאת מכון התורה וההלכה

1. תרומה

מתנה שהתורה מצווה לתת לכהן. במצוות תרומות ומעשרות יש שתי מתנות הניתנות לכהן והן: תרומה גדולה ותרומת מעשר.

2. מעשר

עשירית שחייבים להפריש מביבול. ישנן מספר מתנות ששם זה חל עליהן והן: מעשר ראשון, תרומת מעשר, מעשר שני ומעשר עני. לאחר הפרשת תרומה גדולה לכהן מפרישים עשירית למעשר ראשון. מן המעשר הראשון צריכים להפריש עשירית לתרומת מעשר. אחר כך מפרישים ממה שנשאר עשירית נוספת המיועדת בשנים מסוימות למעשר שני, ובשנים אחרות - למעשר עני.

3. תרומות ומעשרות

מצווה המחייבת את בעל הפירות להפריש ולמסור חלק מפירותיו לכהן, חלק אחר לתת ללוי וחלק נוסף למסור לעני או להעלותו לירושלים ולאכלו שם בטהרה כשבית המקדש קיים. שמות המתנות הן: תרומה גדולה, מעשר ראשון, תרומת מעשר, מעשר שני ומעשר עני.

4. תרומה גדולה

מתנה שנתונה בעל הפירות לכהן. מפרישים אותה מיבולים שגדלו בשנים א, ב, ג, ד, ה, ו למניין שנות שמיטה. מדין תורה - הפרשת כמות כלשהי מספיקה אך חכמים קבעו להפריש כשני אחוזים. תרומה גדולה מותרת באכילה בכל מקום אך רק לכהנים ולבני משפחותיהם כשהם טהורים. מכיוון שבזמן הזה הטהורים אינם יכולים לאכול את התרומה מפני הטומאה קבעו חכמים להפריש כדין תורה, כלומר: כלשהו. על מתנה זו חלה קדושה, אסור לבזותה ואסור להשחיתה. בזמן הזה (בטבל ודאי ובספק טבל) עוטפים אותה בשקית בתוך שקית, יש הקוברים אותה באדמה ויש המניחים אותה כך באשפה. כמו כן, אפשר בזמן הזה להאכיל בה את בהמותיו של הכהן.

5. מעשר ראשון

מתנה שנתונה בעל הפירות ללוי. מפרישים אותה מיבולים שגדלו בשנים א, ב, ג, ד, ה, ו למניין שנות שמיטה. הכמות המיועדת להפרשה זו היא עשירית מתוך הפירות שנשארו לאחר הפרשת התרומה הגדולה. מעשר ראשון שייך ללוי. כאשר הלוי מרשה מותר לישראל לאכול את פירות המעשר הראשון. למתנה זו אין קדושה ולכן היא נאכלת אף בטומאה ובכל מקום. כאשר חיוב ההפרשה הוא ודאי (טבל ודאי), כגון: פירות שגדלו בחצר פרטית, יש לתת את המעשר הראשון ללוי גם בזמן הזה. ניתן לבצע את הניתנה באמצעות 'בית האוצר' של 'מכון התורה וההלכה'. אם חיוב ההפרשה מוטל בספק (ספק טבל), כגון: פירות שנקנו בשוק שיתכן שכבר הפרישו מהם, חייבים להפריש מעשר ראשון, אך לאחר ההפרשה המפריש יכול להשאיר את הפירות אצלו ולאכלם.

6. תרומת מעשר

מתנה שנתונה הלוי לכהן מתוך המעשר הראשון. מפרישים אותה מיבולים שגדלו בשנים א, ב, ג, ד, ה, ו למניין שנות שמיטה. תרומת מעשר לתרומת מעשר עשירית מהמעשר, שהיא בעצם מאית מכלל הפירות (לאחר הפרשת תרומה גדולה). תרומת מעשר מותרת באכילה בכל מקום, אך רק לכהנים ולבני משפחותיהם כשהם טהורים. על מתנה זו חלה קדושה, אסור לבזותה ואסור להשחיתה. בזמן הזה אין הכהנים יכולים לאכול את התרומה מפאת הטומאה לכן (בטבל ודאי ובספק טבל) עוטפים אותה בשקית בתוך שקית, יש הקוברים אותה באדמה ויש המניחים אותה כך באשפה. כמו כן אפשר בימינו להאכיל בה את בהמותיו של הכהן.

7. מעשר שני

מתנה המיועדת לבעל הפירות. מפרישים מתנה זו רק בשנים א', ב', ד', ה' למניין שנות שמיטה. הכמות המיועדת להפרשה זו היא עשירית מתוך תשעים המאיות שנשארו לאחר הפרשת המעשר הראשון, כלומר: תשע מאיות. בעל הפירות אוכל את הפירות שיעד למעשר שני בירושלים בטהרה רק כשבית המקדש קיים. בזמן הזה, מותר לאכלם רק לאחר שמעבירים את קדושתם לפרוטה - 'חילול מעשר שני'. ניתן לבצע את החילול באמצעות 'בית האוצר' של 'מכון התורה וההלכה'. חובת החילול קימת בטבל ודאי ובספק טבל.

מעשר עני

מתנה שנתונה בעל הפירות לעני. מפרישים אותה רק מגידולים שגדלו בשנים ג' או ו' למניין שנות שמיטה. הכמות המיועדת להפרשה זו היא עשירית מתוך תשעים המאיות שנשארו לאחר הפרשת המעשר הראשון, כלומר: תשע מאיות. כאשר העני מרשה - מותר לישראל לאכול את פירות מעשר עני. למתנה זו אין קדושה ולכן היא נאכלת אף בטומאה ובכל מקום.

כאשר חיוב ההפרשה הוא ודאי (טבל ודאי) כגון: פירות שגדלו בחצר פרטית, יש לתת את פירות מעשר העני לעני גם בזמן הזה. ניתן לבצע את הניתנה באמצעות 'בית האוצר' של 'מכון התורה וההלכה'. אם חיוב ההפרשה מוטל בספק (ספק טבל) כגון: פירות שנקנו בשוק, שיתכן שכבר הפרישו מהם, חייבים להפריש מעשר עני אך לאחר ההפרשה יכול המפריש להשאיר את הפירות אצלו ולאכלם.

17. שנים א', ב', ד', ה' לשמיטה

השנים בהן הפירות והירקות מתחייבים בהפרשת מעשר שני. שנת השמיטה היא השנה השביעית ולאחריה מתחילה ספירה חדשה של שנים.

18. שנים ג', ו' לשמיטה

השנים בהן הפירות והירקות מתחייבים בהפרשת מעשר עני. שנת השמיטה היא השנה השביעית ולאחריה מתחילה ספירה חדשה של שנים.

37. אכילת המתנות בימיו

הפירות שיועדו לתרומה גדולה ולתרומת מעשר אסורים בזמן הזה באכילה משום הטומאה. יש לעטפם בשקית בתוך שקית, לקברם או להניחם באשפה.

פירות מעשר ראשון ופירות מעשר עני שהופרשו מודאי טבל יש לתת אותם ללוי ולעני והם אוכלים אותם ככל זמון חולין. פירות מעשר ראשון ופירות מעשר עני שהופרשו מספק טבל - שייכותם לעני וללוי מוטלת בספק ולכן המפריש יכול להשאירם אצלו ואף לאכלם. הפירות שיועדו למעשר שני בזמן הזה - אי אפשר לאכלם מפני הטומאה אך אפשר להפקיע את הקדושה מהם על ידי חילולה בפרוטה. לאחר החילול - הפירות שהופרשו למעשר שני מותרים באכילה ואילו הקדושה נמצאת בפרוטה.

אתגר אפרטה

- מהם סימני הטהרה של בעלי החיים השונים?
- אלו מצוות מפרשת משפטים מופיעות גם בפרשה זו?
- אלו מצוות התלויות בארץ מופיעות בפרשת השבוע?
- אלו חגים מופיעים בפרשה? והיכן אנו לומדים על מצוות העליה לרגל?

סיפור אפרטה נאה: תרומות ומעשרות

הצדיק רבי ישראל אבוחצירא זצ"ל המכונה "בבא סאלי" הקפיד מאד על כל המצוות התלויות בארץ, ושנים רבות כשגר בארץ, הפריש בעצמו את ה"תרומות ומעשרות".

כל האוכל שהוגש על שולחנו הטהור היה תחת פקוחה המתמיד של הרבנית ומן השמים סיעו בידי הרבנית שלא תארע תקלה על ידה. רבי ישראל סמך בכל עת על הרבנית, והרבנים שנהנו משולחנו ידעו את הכלל ששולחנו של צדיק הוא כמזבח וכל מה שעולה עליו הוא כשר וטהור.

באחת מנסיעותיו הרבות התארח פעם הבבא סאלי בביתו של יהודי בפריס בערב שבת זמן קצר מאד לפני הדלקת נרות התקשר ידיד המשפחה מירושלים ובקש להתארח אף הוא באותו בית מאחר והוא נמצא בפריס, ואין לו היכן לשבות.

בסעודת שבת בבוקר הגישה המארחת לשולחן של הבבא סאלי אבטיח לקנח סעודה.

האורח מירושלים הבחין בחותמת על האבטיח עם השם "כרמל" הוא הבין שמקור האבטיח הוא ישראל, ושאל את המארחת אם זכרה לעשר את האבטיח.

"האבטיחים בשוקים שלנו מקומם מחוץ לארץ ואף פעם לא קניתי כאן אבטיח ישראלי לכן לא עלה בדעתי לבדוק אם האבטיחים מישראל וכמובן שלא עשרתי אותו" ענתה בעלת הבית.

מובן שהאבטיח לא הוגש לשולחן והשליח מירושלים שכולם הודו לו אמר: "לא לי עליכם להודות אלא ל"בבא סאלי" שבזכותו כנראה, הגעתי לכאן השבת, כדי שלא יכשל. עליו משגיחים מן השמיים" (613 סיפורים על התרי"ג).